

P O S U D O K

na habilitačnú prácu Mgr. Marcely Domenovej, PhD.: Z dejín mesta Prešov a jeho obyvateľov v 16. storočí.

Predložená habilitačná práca sa zaoberá vybranými problémami z dejín mesta Prešova v 16. storočí. V podstate sa nimi autorka zaoberala už aj vo svojich skôr publikovaných vedeckých prácach. Publikované poznatky doplnila skutočne minucióznym výskumom fondu Magistrát mesta Prešov a to hlavne daňových, účtovných kníh, kníh súpisov, atď. Habilitačná práca je napísaná na základe dôkladného výskumu archívnych prameňov, pričom výsledky svojho výskumu autorka dopĺňa a porovnáva s poznatkami publikovanými v relevantnej vedeckej literatúre. Posudzovaná habilitačná práca pozostáva z piatich kapitol, v ktorých autorka analyzuje problematiku mestskej samosprávy, migrácie mešťanov, venuje sa otázkam demografie, sociálnej stratifikácie obyvateľstva, zdravotníctvu a hygiene v meste a tiež i školstvu v Prešove v 16. storočí. Celá habilitačná práca má rozsah 200 strán, vrátane úvodu, záveru, zoznamu prameňov a literatúry a všetkých náležitostí, ktoré má vedecká práca obsahovať.

V prvej kapitole sa M. Domenová zaoberá dejinami mestskej správy a samosprávy v Prešove v období stredoveku. Zamerala sa na analýzu jednotlivých orgánov mestskej samosprávy z hľadiska ich kompetencií a personálneho zastúpenia mešťanov v jednotlivých samosprávnych orgánoch. Podrobným výskumom hlavne personálneho obsadzovania týchto orgánov sa jej podarilo potvrdiť, ale aj vyvrátiť viaceré zaužívané tézy slovenskej historiografie, týkajúce sa kandidátov na funkcie v mestskej samospráve, možnosti ich kandidovania do týchto orgánov a vytvárania sa mestských elít, realizujúcich sa v zastúpení jednotlivých úradov. Evidentný je pokus autorky o rekonštrukciu mien členov jednotlivých orgánov mestskej správy, počnúc úradom richtára, avšak pre torzovitosť zachovaného archívneho materiálu jej snaha nebola vždy úspešná. Napriek tomu je v danom texte uvedených množstvo nových poznatkov, posúvajúcich bádanie až na hranice ďalšieho poznania.

Veľmi zaujímavá je druhá kapitola: Prešov a jeho mešťanov v odraze matriky novoprijatých mešťanov (16. storočie). Mgr. M. Domenovej, PhD. sa podarilo

rekonštruovať v jednotlivých rokoch množstvo prisťahovalcov do mesta Prešova (čo sa samozrejme netýkalo sluhov, slúžok, nádenníkov, sezónnych zamestnancov atď.). Bola však determinovaná informačnou sýtosťou skúmaného prameňa. Bolo by napríklad zaujímavé zistiť, ktoré remeslá a výrobné činnosti absorbovali nových prisťahovalcov, resp. mešťanov a na základe týchto poznatkov určiť tendencie hospodárskeho vývoja mesta. Skúmaná matrika novoprijatých mešťanov však pre riešenie tohto problému neposkytuje komplexnejšie údaje. Ukázalo sa, že príliv nových mešťanov do mesta nebol masívny a okrem prisťahovalcov zo Šariša a Uhorska boli napr. prisťahovalci z Čiech, Rakúska, Nemecka atď. zastúpení len minimálne.

Tretia kapitola : Prešov na prelome stredoveku a novoveku- vybrané okruhy v kontexte miestnych a politických pomerov obsahuje rôznorodé aspekty života mesta a mešťanov a to demografiu, topografiu, sociálne rozvrstvenie obyvateľstva. Všetky tieto otázky autorka skúma v súvislosti s veľkým požiarom mesta v roku 1525, pri ktorom bola zničená polovica mesta a s dynastickými zápasmi medzi Ferdinandom Habsburským a Jánom Zápoľským, pričom podrobne z prameňov excerptuje fakty, ktoré dokladajú, aké mali dôsledky tieto nepriaznivé udalosti na finančnú a hospodársku situáciu mešťanov. Veľmi podrobne vypočítava finančné náklady na materiálne a ľudské zdroje mesta v procese vedenia vojenských operácií. Získané poznatky vhodne vyjadrila v početných tabuľkách, ktoré v prehľadnej a komplexnej podobe dotvárajú text kapitoly.

Za veľmi prínosnú považujem kapitolu: Zdravotníctvo, kúpeľníctvo a verejná hygiena na prelome 15. a 16. storočia. Autorka upresnila niektoré doteraz hlbšie nepreskúmané fakty, napr. identifikáciu zdravotníckeho personálu. Pozornosť venuje aj zabezpečeniu osobnej hygieny mešťanov, mestskému kúpeľu, starostlivosti o zdravotný stav obyvateľstva, taktiež starostlivosti o chudobných a starých spoluobčanov. Získané poznatky autorka porovnáva so situáciou v ostatných mestách Pentapolitany, hlavne v Košiciach. V súvislosti s nejasnou existenciou leprosória v meste, autorka mohla väčšiu pozornosť venovať účtovnej knihe kostola sv. Leonarda, z konca 15. storočia, pretože z jej obsahu, zasvätenia kostola i jeho polohy do značnej miery vyplýva, že šlo o objekt leprozória. M. Domenová sa osobitne zaoberá aj otázkou pitnej a úžitkovej vody v meste,

kanalizáciou a verejnou čistotou vôbec, ktorú napriek úsiliu mestskej rady sa nepodarilo vždy plne zabezpečiť.

Na vysokej odbornej úrovni je i 5. kapitola: Z dejín prešovského školstva v 16. storočí, pri písaní ktorej autorka využila poznatky publikované vo viacerých svojich štúdiách. Snáď pregnantnejšie mohla formulovať vplyv renesancie a reformácie na školstvo v Prešove.

Záverom môžeme konštatovať, že predložená habilitačná práca je dokladom hlbkej vedeckej erudície M. Domenovej, jej minuciózneho výskumu archívnych prameňov a korektného formulovaní vedeckých záverov. Habilitačná práca je napísaná na vysokej odbornej úrovni, ale súčasne je napísaná zaujímavo. Na jej základe, ale aj na základe celej vedeckej, publikačnej a pedagogickej činnosti, navrhujem Mgr. Marcele Domenovaj, PhD. udeliť vedecko-pedagogickú hodnosť docent.

Prešov, 19. decembra 2018

Doc.PhDr.Miloslava Bodnárová, CSc.